

DESCOPERIRI MONETARE DIN MOLDOVA. VII*

DE

LUCIAN MUNTEANU, SEVER-PETRU BOȚAN**, AURORA-EMILIA APOSTU***

Abstract

*We continue the regular publishing of the coins found in Moldova, by presenting several recently found ancient coins from the collection of the Museum in Vrancea (Focșani). The coins were discovered in the following locations: **I. Căndești** (Dumbrăveni commune, Vrancea county) (2 AR Dyrrhachium, 1st century BC); **II. Focșani** (Vrancea county) (hoard; recovered 31 AR, dated from Elagabalus to Volusianus); **III. Olăreni** (Slobozia Bradului commune, Vrancea county) (hoard; recovered 6 AR, dated from Marcus Antonius to Marcus Aurelius and 1 AE – Constantinopolis type); **IV. Repedeș** (Străoane commune, Vrancea county) (hoard; recovered 4 AR, dated from M. Papirius Carbo to Ulpia Severina). In regards to the last two hoards we have serious doubts that the most recent coins (Cat. III/7 and IV/4) actually belong to the initial findings.*

Keywords: coin finds, Moldova, Museum of Vrancea, Roman coins.

Toate descoperirile monetare pe care le publicăm în acest număr al cronicii¹ provin din partea de sud a Moldovei, de pe teritoriul județului Vrancea, aflându-se în colecțiile Muzeului din Focșani. Este vorba despre patru loturi de piese, unele aparținând, cu certitudine, unor tezaure monetare antice. Doar o parte dintre ele sunt publicate exhaustiv, în vreme ce altele sunt doar semnalate în literatura de specialitate.

În prima categorie intră lotul de monede din depozitul de la Focșani (Cat. II/1-31). Acesta constituie una dintre descoperirile monetare semnificative din teritoriul „barbar” de la nordul Dunării de Jos, din a doua jumătate a veacului al III-lea d. Chr. Este vorba despre singura acumulare de *antoniniani*, aflată în acest areal, despre care avem informații cât de cât satisfăcătoare. De altfel, soarta acestui tezaur, încă din momentul descoperirii sale, nu a fost deloc una favorabilă. Din cantitatea inițială de 120 de piese, doar puțin mai mult de jumătate (66 ex.) au fost recuperate și publicate², iar în momentul de față au mai putut fi studiate doar 31 de monede. Republicarea lor are scopul de a actualiza informațiile mai vechi și de a le completa, printre altele, cu ilustrația și numerele de inventar aferente. De asemenea, au fost efectuate rectificări minore la identificările inițiale ale unor piese (Cat. II/7, 12-13, 17, 21, 24, 25). E interesant de remarcat faptul că structura cronologică, pe emitenți, a lotului care a supraviețuit, până acum, în Muzeu (31 ex.), este foarte asemănătoare cu cea a părții din tezaur, din care provine (66 ex.).

Celelalte trei loturi sunt doar menționate, sumar și ilustrate în lucrarea lui Victor Bobi³, cel căruia îi datorăm și recuperarea principalelor informații despre descoperirea lor. Cel mai timpuriu dintre ele este compus din două drahme dyrrhachiene, aflate în săpăturile arheologice din situl de la Căndești - punctul „Coasta Nacului” (Cat. I/1-2). Apartenența lor probabilă la un tezaur este imposibil de afirmat, în absența oricăror informații privind contextul descoperirii. Semnalăm doar că zona din care provin este una relativ

* Acest articol a fost elaborat în cadrul Proiectului „MINERVA – Cooperare pentru cariera de elită în cercetarea doctorală și post-doctorală”, cod contract: POSDRU/159/1.5/S/137832, proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

** Institutul de Arheologie, Iași; lucanas2000@yahoo.com; sever_botan@yahoo.com.

*** Muzeul Vrancei, Focșani; auroraemiliaapostu@yahoo.com

¹ Pentru lucrările anterioare, vezi: MIHAILESCU-BÎRLIBA, BUTNARIU 1988; MIHAILESCU-BÎRLIBA, BUTNARIU 1993; MIHAILESCU-BÎRLIBA, NICOLAE, ASĂVOAIE 2002 ; MUNTEANU, ONEL 2012; MUNTEANU 2013; MUNTEANU, IAȚCU 2014.

² MITREA, CONSTANTINESCU 1978.

³ BOBI 1999: 191-224 (Cap. X); 423-435, Pl. CX-CXXII.

bogată în descoperiri similare⁴.

Următorul lot, aflat la Repedea (Cat. IV/1-4), a fost considerat ca reprezentând un tezaur, de către V. Bobi. Acesta este compus din doi denari republicani, alături de unul de la Augustus și o altă emisiune târzie, din veacul al III-lea. Primele trei monede ar putea să aparțină unui depozit cu profil arhaic, încheiat în vremea lui Augustus. De altfel, acest orizont de tezaure mixte, republicane și imperiale timpurii, este bine reprezentat la răsărit de Carpați, mai ales în partea sudică a acestui areal⁵. În schimb, avem rezerve serioase cu privire la includerea monedei târzii (Cat. IV/4) într-o astfel de acumulare.

Ultima descoperire, de la Olăreni (Cat. III/1-7), socotită tot un tezaur, de către același autor, are o structură cronologică bizară. Denarii „legionari” ai lui Marcus Antonius apar frecvent în depozitele imperiale aflate pe teritoriul Moldovei⁶. De asemenea, nucleul de piese datate în perioada Traianus–Marcus Aurelius constituie o caracteristică de bază a acestor tezaure⁷. În schimb, prezența unei monede din metal comun, din veacul al IV-lea (Cat. III/7), în compoziția unei asemenea descoperiri, este neobișnuită. Cel mai probabil ea se datorează unei contaminări ulterioare a depozitului de denari.

Mulțumim domnului director al Muzeului Vrancei, dr. Horia Dumitrescu, pentru sprijinul pe care ni l-a acordat, de fiecare dată, în studierea materialului monetar aflat în colecția Muzeului. De asemenea, suntem recunoscători colegilor care și-au adus contribuția la realizarea acestei lucrări: Elena Cristina Boțan-Potop (Focșani/Iași), Ștefan Honcu (Iași) și Mădălina Stănescu (Focșani).

CATALOGUL DESCOPERIRILOR⁸

I. CÂNDEȘTI (COM. DUMBRĂVENI, JUD. VRANCEA) (FIG. 1/I.1-4)

În anul 1980, cu prilejul cercetărilor arheologice efectuate de către V. Bobi în situl de la Căndești – punctul „Coasta Nacului”, au fost găsite două monede din Dyrrhachium. Nu excludem posibilitatea ca monedele să fi aparținut unui tezaur.

Bibl.: BOBI 1999: 194, 205, Tab. 10; 209, nr. 4; 281, 424, Pl. CXI/3-4.

1. AR (*drachma*); 2,99 g; 16×17 mm; ↓; s.c.; bătută descentrat pe avers și pe revers;

Av. ΦΙΛΩΝ; deasupra legendei, capul lui Helios;

Rv. [Δ]ΥΡ – ΜΕ – ΝΙ – [ΣΚΟΥ];

Illyricum, Dyrrhachium, ΜΕΝΙΣΚΟΥ – ΦΙΛΩΝ, anii 100 - 37 î.Hr. (CEKA 1972: 199, no. 438, perioada a IV-a) sau anii ±95 - ±83 î. Hr. (CONOVICI 1985a: 66, fig. 2, nr. 160, grupa a V-a; CONOVICI 1985b: 39-40).

Inv. MV 15159.

2. AR (*drachma*); 3,08 g; 16×17 mm; ↓; s.c.; bătută descentrat pe avers și pe revers;

Av. ΜΕΝΙΣ[ΚΟΣ]; deasupra legendei, un corb spre dreapta;

Rv. [ΔΥΡ] – ΔΥΟ – ΝΥ – ΣΙΟΥ;

Illyricum, Dyrrhachium, ΔΥΟΝΥΣΙΟΥ – ΜΕΝΙΣΚΟΣ, anii 100 - 37 î.Hr. (CEKA 1972: 195, no. 320, perioada a IV-a) sau anii ±95 - ±83 î. Hr. (CONOVICI 1985a: 66, fig. 2, nr. 159, grupa a V-a; CONOVICI 1985b: 39-40).

Inv. MV 15160.

II. FOCȘANI (JUD. VRANCEA) (FIG. 1/II.1-16; 2/II.17-31).

Tezaur descoperit în anul 1955, în orașul Focșani, cu ocazia unor lucrări într-o grădină de pe strada Ghergheasa nr. 14. Descoperirea inițială conținea 120 de piese, dintre acestea ajungând la Muzeul din

⁴ MIHAILESCU-BÎRLIBA 1990: 88-89; PREDĂ 1998: 264, 272, Fig. 19.

⁵ O cartare a acestor tezaure vezi, mai recent, la MIHAILESCU-BÎRLIBA 2011: 477-478, 480, Pl. I.

⁶ MIHAILESCU-BÎRLIBA 1980: 40, 78, 81, 87, 91, 97, 99, 103, 119.

⁷ MIHAILESCU-BÎRLIBA 1980: 81, 87, 97, 100, 103, 109.

⁸ Sunt folosite următoarele abrevieri pentru metale (AR – argint, AE – bronz), date metrologice (g – gram, mm – milimetru), stare de conservare a monedelor (b.c. – bine conservată, f.s.c. – foarte slab conservată, s.c. – slab conservată) și colecții (MV – Muzeul Vrancei, Focșani).

Focșani doar 66 de exemplare, care au fost publicate. În momentul de față, în colecția respectivei instituții, sunt accesibile pentru studiu doar 31 de monede din acest tezaur.

Bibl.: CONSTANTINESCU, BOOS 1957: 470, nr. 4; UNTARU, MORINTZ 1962: 157, nota 1; MIHAILESCU-BÎRLIBA 1970: 309, 327, nr. 96; MIHAILESCU-BÎRLIBA 1980: 265, nr. 104; BICHIR 1976: Pl. II. Map. 2, nr. 85; MITREA, CONSTANTINESCU 1978; MITREA 1980: 375, nr. 106; SANIE 1981: 195, nr. 9; BOBI 1981: 101, nr. 10e; 109-110; BOBI 1999: 204, 205, Tab. 10; 220, nr. 13; PREDA 1983: 56; PREDA 2008: 129; CH VI: 30, no. 136, 138; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171-172, no. 80.

1. AR (*denarius*); 3,39 g; 16×17 mm; ↓; b.c.; bătută descentrat pe revers;

Av. IVLIA PAVLA AVG;

Rv. CONCOR[DIA];

Elagabalus: Iulia Paula, Roma sau Antiochia, anii 218-222 (RIC IV.2: 45, nr. 211) sau Roma, anii 219-220 (BMC V: 554, nr. 173; HCC III: 133, nr. 1).

Inv. MV 1202.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 187, nr. 4; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/4.

2. AR (*denarius*); 2,91 g; 17×18 mm; ↓; s.c.; bătută descentrat pe avers;

Av. [IM]P C M AVR SEV ALEXAND AVG;

Rv. P M T[R] P II COS P P;

Severus Alexander, Roma, anul 223 (RIC IV.2: 73, nr. 32; BMC VI: 125, nr. 117 [emisiunea a 3-a]).

Inv. MV 1203.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 187, nr. 5; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/5.

3. AR (*denarius*); 2,76 g; 16×19 mm; ↑; s.c.; bătută descentrat pe avers și pe revers;

Av. IMP SEV AL – EXAND AVG;

Rv. VICTORI – A AVG;

Severus Alexander, Roma sau Antiochia, anii 228-231 (RIC IV.2: 86, nr. 215c) sau Antiochia, nedată (RIC IV.2: 94, nr. 302c) sau monetărie răsăriteană, anul 222 (BMC VI: 214, nr. 118 var. [emisiunea 1]) sau monetărie răsăriteană (Antiochia [?]), anii 222-223 (HCC III: 162, nr. 190).

Inv. MV 1204.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 187, nr. 6; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/6.

4. AR (*denarius*); 2,72 g; 19×20 mm; ↘; b.c.;

Av. IMP MAXIMINVS PIVS AVG;

Rv. FIDES MI – LITVM;

Maximinus I, Roma, c. martie 235-c. ianuarie 236 (RIC IV.2: 140, nr. 7A [grupa I]) sau anul 235 (BMC VI: 222, nr. 1 [emisiunea 1]) sau anul 236 (BMC VI: 227-228, nr. 58-61 var. [emisiunea a 2-a]) sau aprilie (?) 235-sfârșitul lui 235 (MIR 27: 62, nr. 9-3B [emisiunea a 2-a]) sau 1.1.236-vara lui 236 (MIR 27: 64, nr. 9-3B [emisiunea a 3-a/partea 1]).

Inv. MV 1205.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 187, nr. 7; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/7.

5. AR (*antoninianus*); 4,40 g; 20 mm; ↓; s.c.; bătută descentrat pe avers; ruptă (la exterior);

Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG;

Rv. ROM – AE AETERNAE;

Gordianus III, Roma, martie-mai (?) 240 (RIC IV.3: 23, nr. 70 [emisiunea a 3-a c])

Inv. MV 1211.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 188, nr. 8; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/8.

6. AR (*antoninianus*); 4,02 g; 20×21 mm; ↙; s.c.; fisurată;

Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG;

Rv. AETER – NITATI AVG;

Gordianus III, Roma, 1 ianuarie 241-sfârșitul lui iulie 243 (RIC IV.3: 24, nr. 83 [emisiunea a 4-a]) sau anii 240-244 (HCC III: 197, nr. 42 var.).

Inv. MV 1207.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 188, nr. 10; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/10.

7. AR (*antoninianus*); 3,90 g; 20 mm; ↙; s.c.;

Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG;

Rv. IOVI STATORI;

Gordianus III, Roma, 1 ianuarie 241-sfârșitul lui iulie 243 (RIC IV.3: 25, nr. 84 [emisiunea a 4-a]) sau anii 240-244 (HCC III: 198, nr. 52).

Inv. MV 1210.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 188, nr. 11; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/11.

8. AR (*antoninianus*); 4,13 g; 20×21 mm; ↑; s.c.;

Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG;

Rv. P M TR P III COS II P P;

Gordianus III, Roma, 1 ianuarie 241-sfârșitul lui iulie 243 (RIC IV.3: 25, nr. 92 [emisiunea a 4-a]) sau anul 241 (HCC III: 196, nr. 36).

Inv. MV 1206.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 188, nr. 14; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/14.

9. AR (*antoninianus*); 4,10 g; 20×22 mm; ↑; s.c.; ruptă (la exterior);

Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG;

Rv. SECVRITAS PERPETVA;

Gordianus III, Roma, toamna lui 243-vara lui 244 (RIC IV.3: 31, nr. 153 [emisiunea a 5-a]) sau anii 240-244 (HCC III: 199, nr. 64).

Inv. MV 1212.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 188, nr. 20; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/20.

10. AR (*antoninianus*); 4,96 g; 20 mm; ↘; s.c.;

Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG;

Rv. ORIE – N – S AVG;

Gordianus III, Antiochia, anii 242-244 (RIC IV.3: 37, nr. 213; HCC III: 211, nr. 167-168).

Inv. MV 1208.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 188, nr. 22; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/22.

11. AR (*antoninianus*); 4,63 g; 20×21 mm; ↓; f.s.c.;

Av. IMP GORDIANVS PIVS FEL AVG;

Rv. ORIE – N – S AVG;

Gordianus III, Antiochia, anii 242-244 (RIC IV.3: 37, nr. 213; HCC III: 211, nr. 167-168).

Inv. MV 1209.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 188, nr. 23; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/23.

12. AR (*antoninianus*); 3,60 g; 21×24 mm; ↑; s.c.;

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG;

Rv. P M TR P IIII COS II P P;

Philippus I, Roma, anul 247 (RIC IV.3: 69, nr. 4).

Inv. MV 1214.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 189, nr. 34 (?); DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/34 (?).

13. AR (*antoninianus*); 3,82 g; 21 mm; ↓; s.c.; bătută descentrat pe revers;

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG;

Rv. ANNONA AVGG;

Philippus I, Roma, anii 244-247 (RIC IV.3: 71, nr. 28c) sau anul 247 (HCC III: 215, nr. 26).

Inv. MV 1216.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 189, nr. 25; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/25.

14. AR (*antoninianus*); 4,42 g; 20×21 mm; ↙; s.c.; bătută descentrat pe avers și pe revers;

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG;

Rv. FELIC – ITAS TEMP;

Philippus I, Roma, anii 244-247 (RIC IV.3: 72, nr. 31) sau anii 244-247 (emisiuni timpurii) (HCC III: 213, nr. 6).

Inv. MV 1217.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 189, nr. 26; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/26.

15. AR (*antoninianus*); 4,26 g; 20×22 mm; ↑; s.c.; ruptă (la exterior);

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG;

Rv. FIDE – S MI – LIT;

Philippus I, Roma, anii 244-247 (RIC IV.3: 72, nr. 32b) sau anii 244-247 (emisiuni timpurii) (HCC III: 214, nr. 8).

Inv. MV 1220.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 189, nr. 29; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/29.

16. AR (*antoninianus*); 4,65 g; 20×23 mm; ↑; s.c.;

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG;

Rv. PAX AETERN;

Philippus I, Roma, anii 244-247 (RIC IV.3: 73, nr. 41).

Inv. MV 1218.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 189, nr. 30; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/30.

17. AR (*antoninianus*); 3,87 g; 20×22 mm; ↑; s.c.;

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG;

Rv. ROMAE AETERNAE;

Philippus I, Roma, anii 244-247 (RIC IV.3: 73, nr. 44b).

Inv. MV 1221.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 189, nr. 38 (?); DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/38 (?).

18. AR (*antoninianus*); 4,16 g; 22×23 mm; ↑; s.c.;

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG;

Rv. SALVS AVG;

Philippus I, Roma, anii 244-247 (RIC IV.3: 73, nr. 47).

Inv. MV 1219.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 189, nr. 33; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/33.

19. AR (*antoninianus*); 4,35 g; 20 mm; ↓; s.c.;

Av. IMP M IVL PHILIPPVS AVG;

Rv. P M TR P VI COS P P;

Philippus I, Antiochia, anul 249 (RIC IV.3: 78, nr. 79a var.; HCC III: 226, nr. 123).

Inv. MV 1215.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 189, nr. 35; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/35.

20. AR (*antoninianus*); 3,56 g; 21×22 mm; ↓; s.c.;

Av. M • OTACIL SEVERA AVG;

Rv. CONCORDIA AVGG;

Philippus I: Otacilia Severa, Roma, anii 246-248 (RIC IV.3: 83, nr. 125c) sau anii 244-247 (HCC III: 228, nr. 4-5).

Inv. MV 1222.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 190, nr. 41; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/41.

21. AR (*antoninianus*); 4,41 g; 20×21 mm; ↑; s.c.; bătută descentrat pe avers și pe revers;

Av. MARC OTACI SEVERA AVG;

Rv. PIETAS AVGG;

Philippus I: Otacilia Severa, Antiochia, anii 244-249 (emisiuni târzii) (RIC IV.3: 84, nr. 134).

Inv. MV 1223.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 190, nr. 42; DEPEYROT, MOISIL 2008: 171, nr. 80/42.

22. AR (*antoninianus*); 3,75 g; 20×21 mm; ↑; b.c.;

Av. IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG;

Rv. PAN – NONIA – E;

Traianus Decius, Roma, anii 249-251 (RIC IV.3: 122, nr. 21b [grupa a II-a]) sau anii 249-250 (?) (HCC III: 240, nr. 16-18 var.).

Inv. MV 1224.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 190, nr. 43; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/43.

23. AR (*antoninianus*); 2,98 g; 19×21 mm; ↑; b.c.; ruptă (la exterior);

Av. IMP C M Q TRAIANVS DECIVS AVG;

Rv. PAN – NONI – AE;

Traianus Decius, Roma, anii 249-251 (RIC IV.3: 122, nr. 21b [grupa a II-a]) sau anii 249-250 (?) (HCC III: 240, nr. 18).

Inv. MV 1225.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 190, nr. 44; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/44.

24. AR (*antoninianus*); 2,93 g; 19×20 mm; ↑; b.c.;

Av. IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG;

Rv. FELICIT – AS PVBLICA;

Trebonianus Gallus, Roma, anii 251-253 (RIC IV.3: 162, nr. 33; HCC III: 260, nr. 7).

Inv. MV 1228.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 190, nr. 53; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/53.

25. AR (*antoninianus*); 3,90 g; 20×21 mm; ↑; b.c.;

Av. IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG;

Rv. FELICIT – AS PVBLICA;

Trebonianus Gallus, Roma, anii 251-253 (RIC IV.3: 162, nr. 33; HCC III: 260, nr. 7).

Inv. MV 1232.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 191, nr. 64 (?); DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/64 (?).

26. AR (*antoninianus*); 3,68 g; 19×22 mm; ↓; s.c.;

Av. IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG;

Rv. FELICITAS PVBLICA;

Trebonianus Gallus, Roma, anii 251-253 (RIC IV.3: 162, nr. 34; HCC III: 259, nr. 5).

Inv. MV 1213.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 191, nr. 59; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/59.

27. AR (*antoninianus*); 4,25 g; 19×21 mm; ↑; b.c.;

Av. IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG;

Rv. FELICITAS PVBLICA;

Trebonianus Gallus, Roma, anii 251-253 (RIC IV.3: 162, nr. 34; HCC III: 259, nr. 5).

Inv. MV 1226.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 190, nr. 48; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/48.

28. AR (*antoninianus*); 3,69 g; 20×21 mm; ↑; b.c.;

Av. IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG;

Rv. FELICITAS PVBLICA;

Trebonianus Gallus, Roma, anii 251-253 (RIC IV.3: 162, nr. 34; HCC III: 259, nr. 5).

Inv. MV 1227.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 191, nr. 58; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/58.

29. AR (*antoninianus*); 3,18 g; 20 mm; ↑; b.c.; bătută descentrat pe revers;

Av. IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG;

Rv. FELICITAS PVBLICA;

Trebonianus Gallus, Roma, anii 251-253 (RIC IV.3: 162, nr. 34; HCC III: 259, nr. 5).

Inv. MV 1229.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 191, nr. 58; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/58.

30. AR (*antoninianus*); 3,79 g; 20×21 mm; ↓; b.c.; bătută descentrat pe revers;

Av. IMP CAE C VIB TREB GALLVS AVG;

Rv. FELICITAS PVBLICA;

Trebonianus Gallus, Roma, anii 251-253 (RIC IV.3: 162, nr. 34; HCC III: 259, nr. 5).

Inv. MV 1230.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 191, nr. 57; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/57.

31. AR (*antoninianus*); 4,22 g; 20×21 mm; ←; b.c.;

Av. IMP CAE C VIB VOLVSANO AVG;

Rv. CONCORDIA AVGG;

Volusianus, Roma, anii 251-253 (RIC IV.3: 178, nr. 168; HCC III: 267, nr. 6-7).

Inv. MV 1231.

Bibl. MITREA, CONSTANTINESCU 1978: 190, nr. 65; DEPEYROT, MOISIL 2008: 172, nr. 80/65.

III. OLĂRENI (COM. SLOBOZIA BRADULUI, JUD. VRANCEA) (FIG. 2/II.1-3; 3/III.4-7).

Tezaur descoperit în primăvara anului 1977, de către localnici, la mică adâncime, cu ocazia lucrărilor viticole. Din compoziția acestuia, V. Bobi și A. Paragină, care efectuau săpături arheologice în comuna Slobozia Bradului, în punctul „Sediul C.A.P.”, au recuperat șapte monede, care se regăsesc în colecția Muzeului. Există unele inadvertențe între diferitele lucrări ale aceluiași autor, referitoare la numărul de piese (șapte sau opt) și la locul exact al descoperirii (sunt menționate, deopotrivă, localitățile Coroteni și Olăreni, ambele din aceeași comună). De asemenea, nu credem că moneda târzie, din bronz, ar aparține aceleiași descoperiri.

Bibl.: BOBI 1979: 310, nr. 3 („Coroteni [...] cu ocazia cercetărilor de suprafață a împrejurimilor”); BOBI 1999: 205, Tab. 10; 221, nr. 21 („Recuperate 8 AR [...] am recuperat șapte piese”; „Olăreni”); 282 („Olăreni”); 435, pl. CXXII; MITREA 1984: 187, nr. 96 („Coroteni”).

1. AR (*denarius*); 3,86 g; 15×16 mm; ↗; f.s.c.; bătută descentrat pe revers;

Av. [ANT•AVG]/ III•VIR•R•P•C;

Rv. [LEG] - I[III];

Marcus Antonius, monetărie mobilă, anii 32-31 î.Hr. (CRAWFORD 1974: 540, nr. 544/16; SYDENHAM 1952: 196, nr. 1220).

Inv. MV 15167.

2. AR (*denarius*); 3,39 g; 17×18 mm; ↓; s.c.; ruptă la exterior;

Av. IMP CAES NER TRAIANO OPTIMO AVG GER DAC;

Rv. P M TR P C – O – S V – I [P P] SPQR;

Traianus, Roma, anii 114-117 (RIC II: 268, nr. 343) sau mijlocul/sfârșitul anului 115 – începutul anului 116 (BMC III: lxii și 109-110, nr. 541-544 var., grupa a IV-a) sau 10 august/1 septembrie 114 – 20/21 februarie 116 (MER IV: 102, nr. 821-822 var. [revers tip nr. 824]) sau iarna anului 114 – începutul anului 116 (MIR 14: 445, nr. 519 [avers tip – 519v; revers tip 519o²]).

Inv. MV 15168.

3. AR (*denarius*); 3,42 g; 17×18 mm; ↓; s.c.;

Av. IMP CAESAR TRAIAN H – ADRIANVS AVG;

Rv. P M TR P – COS – [III]/ PV – DIC;

Hadrianus, Roma, anii 119-122 (RIC II: 356, nr. 135b; BMC III: 278, nr. 310) sau prima jumătate a anului 125 (HILL 1970: 159, nr. 269, emisiunea 12).

Inv. MV 15164.

4. AR (*denarius*); 3,07 g; 15 mm; ↓; s.c.;

Av. FAVSTINA – AVGVSTA;

Rv. AVGVSTI – PII FIL;

Antoninus Pius: Faustina II, Roma, nedată (RIC III: 93, nr. 496; BMC IV: 168, nr. 1103-1104. grupa VI) sau anii c. 147-161 (HCC II: 298, nr. 18).

Inv. MV 15165.

5. AR (*denarius*); 3,44 g; 18 mm; ↑; b.c.;

Av. M ANTONINVS AVG – ARM PARTH MAX;

Rv. TR P – XX IM – P III COS III/ PAX;

Marcus Aurelius, Roma, vara anului 166 – decembrie 166 (RIC III: 225, nr. 159) sau decembrie 165 – decembrie 166 (BMC IV: 441, nr. 402 var., emisiunea a 4-a) sau august 166 – 9.12.166 (MIR 18: 110, nr. 140-4[30], emisiunea a 13-a).

Inv. MV 15166.

6. AR (*denarius*); 3,54 g; 17 mm; ↓; b.c.;

Av. DIVVS ANTONINVS;

Rv. DIVO – PIO;

Marcus Aurelius: Divus Antoninus Pius, Roma, nedată (RIC III: 247, nr. 440) sau nedată (161 [?]) (BMC IV: 395, nr. 69) sau 1.1.162 – 9.12.162 (MIR 18: 100, nr. 46-4[12], emisiunea a 3-a).

Inv. MV 15163.

7. AE (*follis*); 2,32 g; 17 mm; ↑; s.c.;

Av. CONSTAN – TINOPOLIS;

Rv. SMTSA (în exergă)

Constantinopolis, Thessalonica, anii 330-333 (RIC VII: 524, nr. 188) sau anii 330-335 (LRBC I: 20, nr. 839).

Inv. MV 15169.

IV. REPEDEA (COM. STRĂOANE, JUD. VRANCEA) (FIG. 3/IV.1-4).

Tezaur descoperit în anul 1970, în partea de sud-vest a satului. În anul 1974 au fost recuperate cinci piese („4 denari din argint și unul din bronz”), de la săteanul Ion Pascal. Se pare că la muzeu au ajuns doar patru dintre ele („3 AR. 1 Bz.”).

Bibl.: BOBI 1999: 205, Tab. 10; 222, nr. 25; 282; 434, pl. CXXI.

1. AR (*denarius*); 3,66 g; 17×19 mm; ↗; f.s.c.;

Av. X;

Rv. [M•C]ARB[O]/ ROMA;

M. Papirius Carbo, Roma, anul 122 î.Hr. (CRAWFORD 1974: 295, nr. 276/1) sau monetărie în Italia, anii 137-134 î.Hr. (SYDENHAM 1952: 49, nr. 423).

Inv. MV15152.

2. AR (*denarius*); 3,86 g; 19×20 mm; ↙; s.c.; bătută descentrat pe revers; o incizie pe avers (în partea centrală a monedei);

Av. X;

Rv. MN•AQVIL/ ROMA;

Mn. Aquillius, Roma, anul 109-108 î.Hr. (CRAWFORD 1974: 314, nr. 303/1) sau monetărie din sudul Italiei (Rhegium [?]), anul c. 109 î.Hr. (SYDENHAM 1952: 74, nr. 557).

Inv. MV15151.

3. AR (*denarius*); 3,81 g; 19×20 mm; ↖; b.c.;

Av. AVGVSTVS – DIVI•F;

Rv. IMP – •X/ ACT;

Augustus, Lugdunum, anii 15-13 î.Hr. (RIC I²: 52, nr. 171a) sau anii 15-12 î.Hr. (BMC I: 79, nr. 462) sau anul 15 î.Hr. (MER I³: 202, nr. 1396-1397).

Inv. MV15153.

4. AR (*aurelianus*); 2,51 g; 20×21 mm; ↓; s.c.;

Av. SEVERI – NAE AVG;

Rv. CONCORDIAE MILITVM/ V/ XXI;

Ulpia Severina, Siscia, nedată (RIC V.1: 317, nr. 13) sau începutul anului 275 (MIR 47: Tab. 19, no. 237/5, emisiunea a 9-a) sau toamna anului 274 – primăvara anului 275 (MER XII.1: 204, nr. 953, anul 9, faza a 3-a).

Inv. MV15154.

BIBLIOGRAFIE

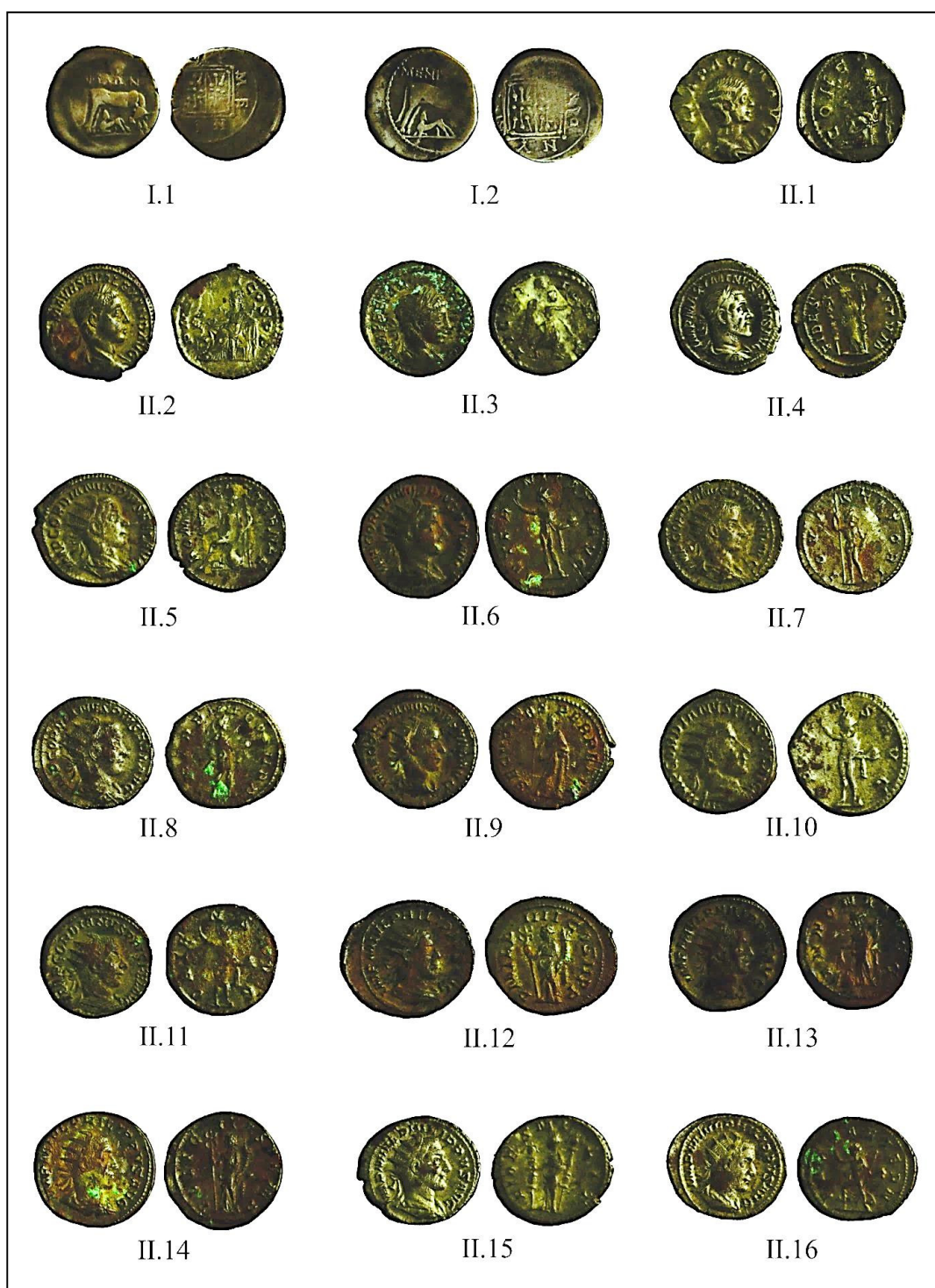
- BICHIR 1976 Bichir, Gh., *Archaeology and History of the Carpi from the Second to the Fourth Century A.D., I-II*, BAR-SS 16, Oxford.
- BMC *Coins of the Roman Empire in the British Museum*. I. Mattingly, H., *Augustus to Vitellius*, Oxford University Press, London, 1923; III. Mattingly, H., *Nerva to Hadrian*, Oxford University Press, London, 1936; IV. Mattingly, H., *Antoninus Pius to Commodus*, Oxford University Press, London, 1940; V. Mattingly, H., *Pertinax to Elagabalus*, Oxford University Press, London, 1950; VI. Carson, R.A.G., *Severus Alexander to Balbinus and Pupienus*, Oxford University Press, London, 1962.
- BOBI 1999 Bobi, V. M., *Civilizația geto-dacilor de la curbură Carpaților (sec. VI î.Chr. – sec. II d.Chr.)*, Bibliotheca Thracologica XXIX, București.
- BOBI 1981 Bobi, V., *Contribuții la repertoriul arheologic al județului Vrancea (dovezi ale continuității de locuire din secolele II-VII e.n.)*, in: StComVrancea 4, 97-140.
- BOBI 1979 Bobi, V., *Săpăturile arheologice din județul Vrancea efectuate în anii 1977-1978*, in: StComVrancea, 2, 309-311.
- CEKA 1972 Ceka, H., *Questions de numismatique illyrienne. Avec Un catalogue des monnaies d'Apollonie et de Durrhachium*, Université d'Etat de Tirana, Institut d'Histoire Tirana.
- CH VI *Coin Hoards*, vol. VI, The Royal Numismatic Society, London, 1981.
- CONOVICI 1985a Conovici, N., *Date noi despre un tezaur de monede antice descoperit în județul Dolj*, in: TD, 6/1-2, 59-74.
- CONOVICI 1985b Conovici, N., *Contribuții privind cronologia și circulația drahmelor de Dyrhachium și Apollonia la Dunărea de Jos*, in: CCDJ, 35-43.
- CONSTANTINESCU, BOOS 1957 Constantinescu, Gh., Boos, H., *Descoperiri monetare în raionul Focșani și împrejurimi*, in: SCN, 1, 469-470.

- CRAWFORD 1974 Crawford, M. H., *Roman Republican Coinage*, I–II, Cambridge University Press, London.
- DEPEYROT, MOISIL 2008 Depeyrot, G., Moisl, D., *Les trésors de deniers et d'antoniniens de Gordien III à Aurélien en Roumanie*, Moneta 78, Wetteren.
- HCC Robertson, A.S., *Roman Imperial Coins in the Hunter Coin Cabinet University of Glasgow*. II. *Trajan to Commodus*, Oxford University Press, London–Glasgow–New York, 1971; III. *Pertinax to Aemilian*, Oxford University Press, London–Glasgow–New York, 1977.
- HILL 1970 Hill, P. V., *The Dating and Arrangement of the Undated Coins of Rome. A.D. 98–148*, Spink & Son Ltd., London.
- LRBC *Late Roman Bronze Coinage A.D. 324–498*, Spink & Son Ltd., London, 1960. I. Hill, P. V., Kent, J. P. C., *The Bronze Coinage of the House of Constantine A.D. 324–346*.
- MER *Catalogue des monnaies de l'Empire romain*. I³. Giard, J.-B., Auguste, Bibliothèque Nationale de France, Poinson Numismatique, Paris, 2001; IV. Besombes, P.-A., *Trajan (98–117 après J.-C.)*, Bibliothèque Nationale de France, Poinson Numismatique, Paris/Strasbourg, 2008; XII.1. Estiot, S., *D'Aurélien à Florian (270–276 après J.-C.)*, Poinson Numismatique, Paris/Strasbourg, 2004.
- MIHAILESCU-BÎRLIBA 2011 Mihailescu-Bîrliba, V., *New Data Concerning the Hoard of Roman Denarii from Buda*, in: Piso, I., Rusu-Bolindeț, V., Varga, R., Mustăț, S., Beu-Dachin, E., Ruscu, L. (eds.), *Scripta classica. Radu Ardean sexagenario dedicata*, Mega Publishing House, Cluj-Napoca, 475–480.
- MIHAILESCU-BÎRLIBA, NICOLAE, ASĂVOAIE 2002 Mihailescu-Bîrliba, V., Nicolae, E., Asăvoaie, C., *Descoperiri monetare din Moldova. III*, in: ArhMold, 22 (1999), 219–232.
- MIHAILESCU-BÎRLIBA, BUTNARIU 1993 Mihailescu-Bîrliba, V., Butnariu, V., *Descoperiri monetare din Moldova. II*, in: ArhMold, 16, 289–294.
- MIHAILESCU-BÎRLIBA, BUTNARIU 1988 Mihailescu-Bîrliba, V., Butnariu, V., *Descoperiri monetare din Moldova. I*, in: ArhMold, 12, 311–320.
- MIHAILESCU-BÎRLIBA 1980 Mihailescu-Bîrliba, V., *La monnaie romaine chez les Daces orientaux*, Ed. Academiei R.S.R., București.
- MIHAILESCU-BÎRLIBA 1970 Mihailescu-Bîrliba, V., *Circulația monetară la triburile libere de la răsărit de Carpați (sec. II–IV e.n.)*, in: MemAntiq, 2, 281–344.
- MIR *Moneta Imperii Romani*. 14. Woytek, B., *Die Reichsprägung des Kaisers Traianus (98–117)*, Bd. I–II, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 2010; 18. Szaivert, W., *Die Münzprägung der Kaiser Marcus Aurelius, Lucius Verus und Commodus (161–192)*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1986; 27. Alram, M., *Die Münzprägung des Kaisers Maximinus I. Thrax (235/238)*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1989; 47. Göbl, R., *Die Münzprägung der Kaiser Aurelianus*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1993.
- MITREA 1984 Mitrea, B., *Découvertes monétaires en Roumanie: 1981, 1982 et 1983 (XXV, XXVI et XXVII)*, in: Dacia, N.S., 28/1–2, 183–190.
- MITREA 1980 Mitrea, B., *Découvertes monétaires en Roumanie – 1979 (XXIII)*, in: Dacia, N.S., 24, 371–378.
- MITREA, CONSTANTINESCU 1978 Mitrea, B., Constantinescu, Gh., *Notă despre un tezaur de monede romane imperiale din secolul al III-lea descoperit în Moldova de Jos*, in: Carpica, 10, 185–193.
- MUNTEANU, IAȚCU 2014 Munteanu, L., Iațcu, I., *Descoperiri monetare din Moldova. VI*, in: ArhMold, 37, 169–179.
- MUNTEANU 2013 Munteanu, L., *Descoperiri monetare din Moldova. V*, in: ArhMold, 36, 191–198.
- MUNTEANU, ONEL 2012 Munteanu, L., Onel, C., *Descoperiri monetare din Moldova. IV*, in: ArhMold, 35, 181–189.
- PREDĂ 2008 Predă, C., *Enciclopedie de numismatică antică în România*, Ed. Enciclopedică, București.
- PREDĂ 1998 Predă, C., *Istoria monedei în Dacia preromană*, Ed. Enciclopedică, București.

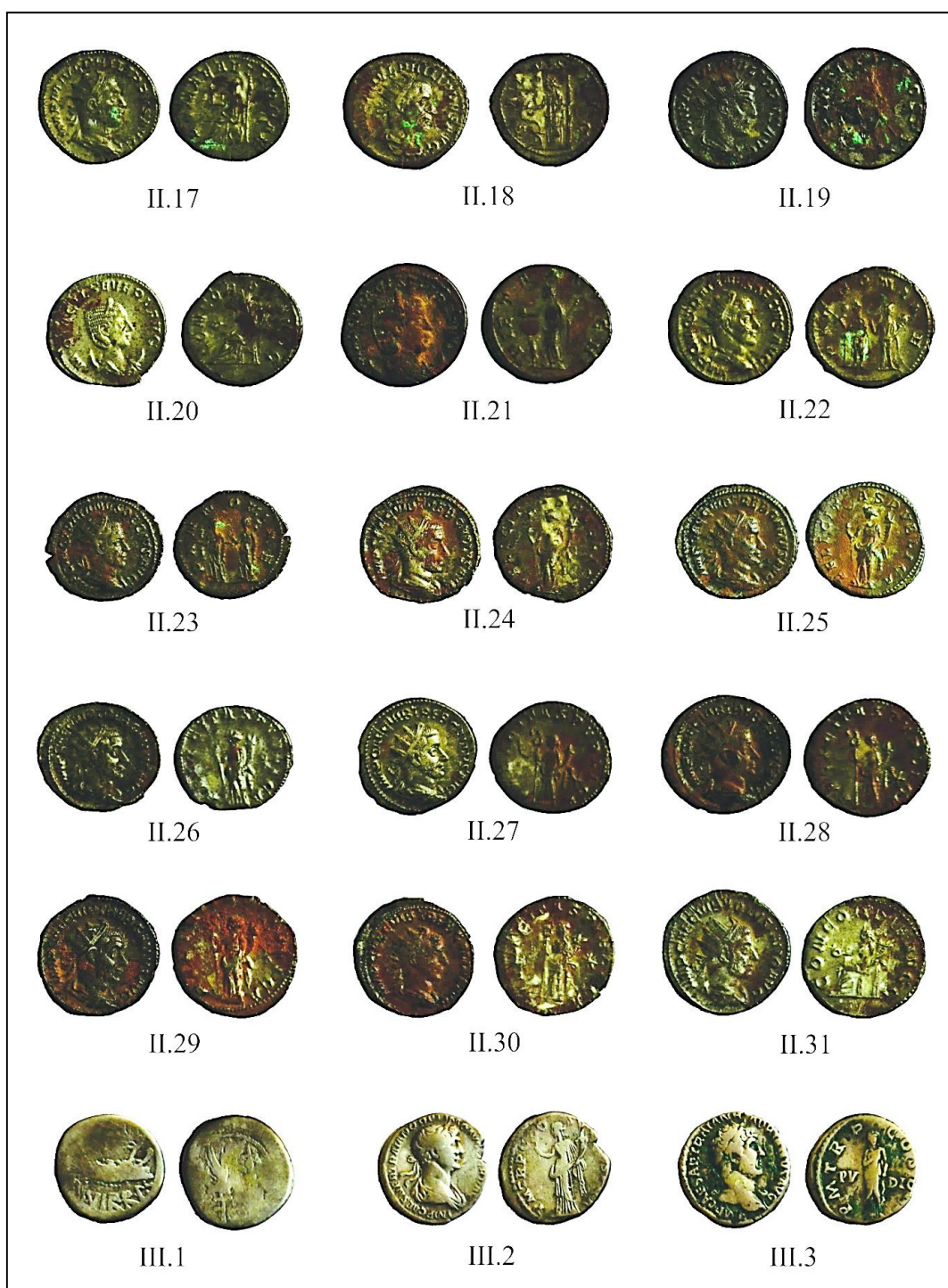
- PREDĂ 1983 Preda, C., *Circulația monedelor antice și bizantine timpurii la nordul Dunării de Jos*, în Plămădeală, A. (îngr.), *Spiritualitate și istorie la Întorsura Carpaților*, vol. I, Sectorul cultural al Episcopiei Buzăului, Buzău, 43-60.
- RIC *The Roman Imperial Coinage*. I². Sutherland, C.H.V., *From 31 BC to AD 69*, Spink & Son Ltd., London, 1984; II. Mattingly, H., Sydenham, E.A., *Vespasian to Hadrian*, Spink & Son Ltd., London, 1926; III. Mattingly, H., Sydenham, E.A., *Antoninus Pius to Commodus*, Spink & Son Ltd., London, 1930; IV.2. Sydenham, E.A., Sutherland, C.H.V., *Macrinus to Pupienus*, Spink & Son Ltd., London, 1938; IV.3. Mattingly, H., Sydenham, E.A., Sutherland, C.H.V., *Gordian III – Uranius Antoninus*, Spink & Son Ltd., London, 1949; V.1. Webb, P.H., *Valerian to Florian*, Spink & Son Ltd., London, 1962; VII. Brunn, P.M., *Constantine and Licinius*. A.D. 313-337, Spink & Son Ltd., London, 1966.
- SANIE 1981 Sanie, S., *Civilizația romană la est de Carpați și romanitatea pe teritoriul Moldovei. Secolele II î.e.n. - III e.n.*, Ed. Junimea, Iași.
- SYDENHAM 1952 Sydenham, E. A., *The Coinage of the Roman Republic*, Spink & Son Ltd., London.
- UNTARU, MORINTZ 1962 Untaru, Gh., Morintz, S., *Mormînt sarmatic descoperit în orașul Focșani*, in: SCIV, 13/1, 157-163

LIST OF ILLUSTRATIONS

- Plate I. Coin discoveries from Moldavia (nos. I.1 – II.16).
- Plate II. Coin discoveries from Moldavia (nos. II.17 – III.3).
- Plate III. Coin discoveries from Moldavia (nos. III.4 – IV.4).
- Plate IV. The map of coin discoveries: **I. CÂNDEȘTI** (Dumbrăveni commune, Vrancea county); **II. FOCȘANI** (Vrancea county); **III. OLĂRENI** (Slobozia Bradului commune, Vrancea county); **IV. REPEDEA** (Străoane commune, Vrancea county).

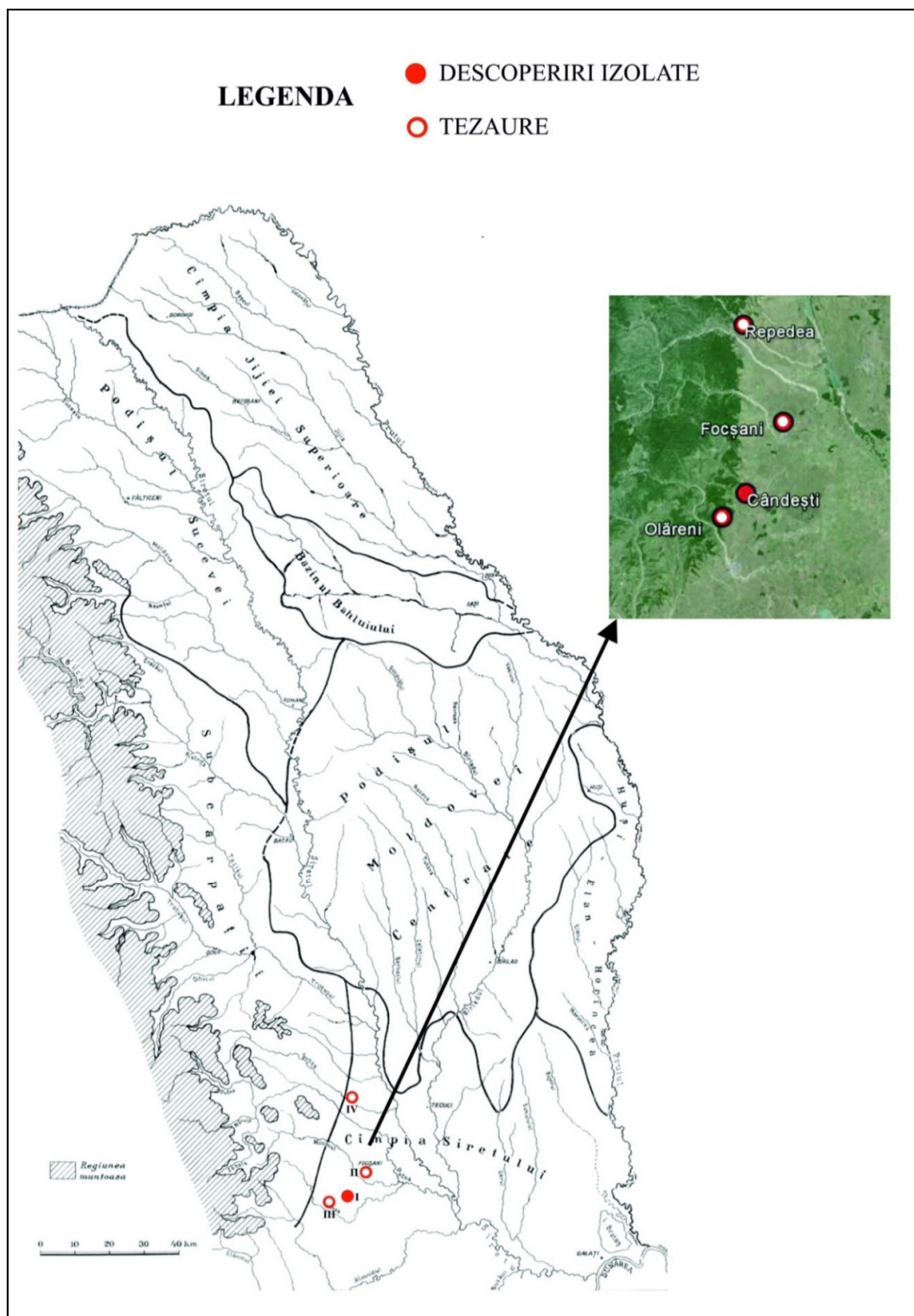
Pl. I. Monede descoperite în Moldova (nr. I.1 – II.16).

Pl. II. Monede descoperite în Moldova (nr. II.17 – III.3).

Pl. III. Monede descoperite în Moldova (nr. III.4 – IV.4).

Pl. IV. Lista localităților cu descoperiri monetare: **I. Căndești** (com. Dumbrăveni, jud. Vrancea); **II. Focșani** (jud. Vrancea); **III. Olăreni** (com. Slobozia Bradului, jud. Vrancea); **IV. Repedea** (com. Străoane, jud. Vrancea).